

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 70/03-27

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Daniela Švábyho na neverejnom zasadnutí 2. júna 2003 prerokoval prijatú sťažnosť UNION CS, s. r. o., Martin, Ul. 29. augusta 15, zastúpenej komerčným právnikom JUDr. I. S., M., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Bardejove v konaní vedenom pod sp. zn. Cb 256/98 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd v Bardejove v konaní vedenom pod sp. zn. Cb 256/98 **p o r u š i l** právo UNION CS, s. r. o., aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu v Bardejove v konaní vedenom pod sp. zn. Cb 256/98 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietáhov.

3. UNION CS, s. r. o., p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd v Bardejove povinný vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. UNION CS, s. r. o., p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 11 340 Sk (slovom jedenásťtisícristoštyridsať slovenských korún), ktoré je Okresný súd v Bardejove povinný jej vyplatiť na účet právneho zástupcu JUDr. I. S. do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 3. marca 2003 doručená s'ťažnosť UNION CS, s. r. o., Martin (ďalej len „s'ťažovateľka“), zastúpenej komerčným právnikom JUDr. I. S., M., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu v Bardejove (ďalej aj „okresný súd“) v konaní o zaplatenie sumy 59 008,50 Sk z titulu nezaplatenia prevzatého tovaru vedenom pod sp. zn. Cb 256/98.

Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 70/03-8 z 26. marca 2003 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) s'ťažnosť na ďalšie konanie.

V rámci prípravy ústneho pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu k opodstatnenosti prijatej s'ťažnosti (ďalej len „s'ťažnosť“) písomne vyjadrili obaja účastníci konania: Okresný súd v Bardejove, zastúpený jeho predsedom, vyjadrením sp. zn. Spr. 183/03 z 30. apríla 2003 a s'ťažovateľka, zastúpená svojím právnym zástupcom, stanoviskom zo 16. mája 2003.

Okresný súd vo vyjadrení podal chronologický prehľad svojich úkonov a k opodstatnenosti prijatej sťažnosti konštatoval, že „...v čase od 12. 8. 1998 do 9. 4. 2001 došlo k priet'ahom v konaní, lebo v dôsledku straty spisu súd po túto dobu nekonal a keďže žalobca sa na týchto priet'ahov ničím nepodieľal, došlo k porušeniu jeho práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v zmysle článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. V tejto časti sťažnosť sťažovateľa akceptujem“.

Okresný súd ďalej tvrdil, že: „...nie je však možné akceptovať tú časť sťažnosti sťažovateľa, v ktorej namieta priet'ahy v konaní zavinených súdom aj po 9. 4. 2001. Ako totiž vyplýva z chronológie úkonov súdu opísaných v predchádzajúcej časti, jednotlivé úkony súdu boli vykonané so zámerom vo veci meritórne rozhodnúť a v primeranej časovej následnosti. Ak napriek tomu sa súdu nepodarilo doposiaľ meritórne rozhodnúť o celom predmete konania, došlo k tomu výlučne z dôvodu, že sú problémy s doručovaním súdnych zásielok žalovanému, ale najmä z dôvodu, že žalobca, resp. jeho právny zástupca, sa napriek riadnemu predvolaniu a bez akéhokoľvek ospravedlnenia nedostavil na pojednávanie dňa 8. 2. 2002, čím súdu znemožnil vykonať dokazovanie a meritórne rozhodnúť o celom predmete konania. (...)

Je pritom žiaduce dodať, že žalovaný nepreberá súdne zásielky, pričom použiť fikciu doručenia v zmysle § 47 ods. 2 O. s. p. je problematické, lebo (...) žalovaný sa veľmi často zdržuje mimo svojho bydliska (ustanovenie § 48 O. s. p. pritom nie je možné použiť, lebo žalovaný nie je podľa žaloby subjektom vykonávajúcim podnikateľskú činnosť). Z tohto dôvodu, t. j. z dôvodu nedostatku súčinnosti v konaní zo strany žalobcu a skutočnosti, že najmä jeho nečinnosťou po 9. 4. 2001 (neúčast' na pojednávaní dňa 8. 2. 2002 bez ospravedlnenia) nebolo možné vo veci meritórne rozhodnúť o celom predmete konania, nielenže nie je dôvod prikázať vo veci konať bez zbytočných priet'ahov, lebo priet'ahy, ktoré by boli zavinené súdom netrvajú, ale z tohto dôvodu sťažovateľovi nepatrí ani finančné zadost'učinenie.

Vychádzajúc z uvedeného nezostáva mi nič iné, než Váženému Ústavnému súdu navrhnúť vysloviť síce porušenie ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v neprospech sťažovateľa

UNION CS, s. r. o., Martin v dôsledku prietáhov súdu v konaní v čase od 12. 8. 1998 do 9. 4. 2001, ale v ostatnej časti sťažnosť tohto sťažovateľa ako nedôvodnú zamietnuť.“

Sťažovateľka vo svojom vyššie uvedenom stanovisku s vyjadrením okresného súdu, pokiaľ ide o obdobie od 12. augusta 1998 do 9. apríla 2001, súhlasila, lebo okresný súd „uznal prietahy konania“. Sťažovateľka tvrdila, že aj po tomto období okresný súd konal s prietahmi, čo dokumentovala tým, že po predložení dokladov na rekonštrukciu spisu (9. apríl 2001) a po zaplatení súdneho poplatku (11. máj 2001) mal okresný súd čo najskôr vytýčiť termín pojednávania, a nie až 8. februára 2002, pričom prvostupňový rozsudok jej bol doručený až 10. mája 2002. Sťažovateľka vo svojom stanovisku polemizovala s tvrdením okresného súdu o vplyve jej neúčasti na pojednávaní 8. februára 2002 na celkovú dĺžku konania (a aj vzniknuté prietahy), lebo podľa jej názoru „odporca sa nezúčastnil pojednávania a bez jeho vypočutia by súd nemohol konanie podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku skončiť na tomto pojednávaní“. Sťažovateľka tvrdila, že jej „...neúčasť na uvedenom pojednávaní neprispela závažným spôsobom k prietahom súdneho konania“.

K problémom okresného súdu s doručovaním písomnosti žalovanej strane sťažovateľka uviedla: „Odporca je podnikateľ, čo je zrejmé z kópie výpisu zo živnostenského registra zo dňa 19. 4. 2001, ktorú prikladám. Z uvedeného dôvodu je možné pri doručovaní písomností použiť fikciu doručenia podľa § 48 ods. 3 OSP. Zo žaloby to síce nevyplýva, pretože odporca bol žalovaný o vydanie bezdôvodného obohatenia ako splnomocnenec, ktorého jeho otec podnikateľ poveril na preberanie tovaru od navrhovateľa – sťažovateľa. Pokiaľ mal súd problém s doručovaním písomností, mohol si túto skutočnosť overiť. Navrhujem, aby súd sťažnosti v celom rozsahu vyhovel.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť

prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutého súdneho spisu.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej pripojených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej veci.

Sťažovateľka 12. augusta 1998 doručila okresnému súdu žalobu proti MVDr. V. D. z B. (ďalej len „žalovaný“), ktorou sa domáhala úhrady 59 008,50 Sk s prísl. za tovar dodaný žalovanému.

Listom sp. zn. Spr 1501/01 z 26. marca 2001 predseda okresného súdu sťažovateľke oznámil, že výsledky šetrenia vykonané na základe jej listu z 22. januára 2001 preukázali sťažovateľkou tvrdenú nečinnosť okresného súdu vo veci vedenej pod sp. zn. Cb 256/98, a to „z dôvodu straty predmetného spisu“.

Dňa 9. apríla 2001 bol daný súdnej kancelárii pokyn na zrekonštruovanie súdneho spisu (po doručení potrebných písomností sťažovateľkou). Sťažovateľka zaplatila súdny poplatok 11. mája 2001.

Podľa úradného záznamu z 20. júla 2001 žalovaný predložil okresnému súdu doklady o uhradení 12 000 Sk sťažovateľke. Na výzvu z 20. júla 2001 sťažovateľka oznámila 6. augusta 2001 okresnému súdu, že prijala vyššie uvedenú sumu a vo zvyšku trvá na podanej žalobe.

Od 8. augusta 2001 sa okresný súd neúspešne (10. septembra, 25. októbra 2001) pokúšal doručiť žalobu žalovanému.

Na pojednávaní konanom 8. februára 2002 za neprítomnosti účastníkov konania (právny zástupca sťažovateľky sa dostavil až po ukončení pojednávania) bol vynesený rozsudok č. k. 2 Cb 256/98-22, ktorým bola žaloba v časti o zaplatenie 12 000 Sk zamietnutá a vo zvyšnej časti sa vec vylúčila na samostatné konanie. Rozsudok bol sťažovateľke doručený 10. mája 2002, ktorá ho napadla odvolaním 27. mája 2002, ktorým zároveň do výšky 12 000 Sk vzala žalobu späť.

V mesiaci máj 2002 a v mesiaci júl 2002 nebolo doručovanie rozsudku žalovanému úspešné (okresný súd 29. mája 2002 reklamoval na príslušnom poštovom úrade nedoručenie listovej zásielky). Dňa 16. augusta 2002 okresný súd vyzval sťažovateľku na zaplatenie súdneho poplatku za odvolanie a zaslal žalovanému odvolanie na vyjadrenie (opäť nedoručená zásielka).

Krajský súd v Prešove, ktorému bol súdny spis 17. septembra 2002 doručený na odvolacie konanie, uznesením č. k. 1 Cob 102/02-35 z 29. novembra 2002 zrušil rozsudok v jeho napadnutej zamietavej časti a konanie v tejto časti zastavil. Súdny spis bol vrátený okresnému súdu 20. januára 2003 a uznesenie bolo sťažovateľke doručené 5. februára 2003. Žalovaný ani túto poštovú zásielku (uznesenie) neprevzal.

Okresný súd 2. mája 2003 reklamoval na príslušnom poštovom úrade nedoručenie listovej zásielky.

Súdny spis sp. zn. 2 Cb 256/98 bol 6. mája 2003 doručený ústavnému súdu a 15. mája 2003 vrátený.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú

Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa odseku 2 citovaného článku ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa odseku 3 citovaného článku ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

V petite sťažnosti sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd vyslovil porušenie základného práva na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietáhov zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy, aby prikázal okresnému súdu konať tak, aby vec bola čo najrýchlejšie meritórne prejednaná a rozhodnutá a aby jej priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 100 000 Sk, ako aj trovy jej právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom vo výške 11 340 Sk.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa naplní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa

týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd aj v predmetnom prípade bral do úvahy skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci.

Predmetom konania na okresnom súde vo veci vedenej pod sp. zn. Cb 256/98 je rozhodovanie o zaplatení konkrétnej sumy (za prevzatý tovar ohodnotený určenou fakturovanou cenou), ktoré nepredstavuje podľa názoru ústavného súdu právne zložitú (z hľadiska právnej úpravy a jej aplikácie) problematiku a nie je ani takého stupňa faktickej zložitosti (prípadné dokumentovanie a dokazovanie uplatňovaných položiek fakturovaného a žalovaným prevzatého tovaru), ktorého dôsledkom by mal byť doterajší zdĺhavý priebeh konania v predmetnej veci.

Vychádzajúc zo samotnej dĺžky konania, jeho priebehu a doteraz dosiahnutých výsledkov ústavný súd uzatvára, že skutkový stav veci a platná právna úprava nie sú v predmetnej veci takými okolnosťami, ktoré by odôvodňovali doterajšiu dĺžku konania. Za faktickú zložitosť v danej veci však ústavný súd považoval ťažkosti okresného súdu pri doručovaní v období od 8. augusta 2001.

2. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľky, ústavný súd konštatuje, že na ťažkostiach pri súdnom doručovaní žalovanému sa v dôsledku neposkytnutia potrebnej súčinnosti podieľalo aj správanie sťažovateľky. Žalobca – a fortiori žalobca uplatňujúci nároky z obchodných vzťahov tak ako v danej veci – je totiž povinný uviesť súdu údaje, ktoré mu uľahčujú bezproblémové doručovanie žalovanému. Taktiež oneskorené čiastočné späťvzatie návrhu malo priamy vplyv na postup okresného súdu (pozri odvolacie konanie v II. časti tohto nálezu).

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci, pričom zbytočné prietahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti daného prípadu.

Vychádzajúc z predloženej sťažnosti, z obsahu súdneho spisu okresného súdu a zo stanovísk účastníkov konania ústavný súd konštatoval zbytočné prietahy v konaní spôsobené okresným súdom v období od 12. augusta 1998 (nápad veci) do 9. apríla 2001 (rekonštrukcia spisu), pričom toto obdobie je medzi účastníkmi konania vzhľadom na ich tvrdenia nesporné. Tieto prietahy v konaní (nečinnosť súdu v trvaní vyše 31 mesiacov) sa významnou mierou pričinili o celkove neúmerne dlhý priebeh konania v predmetnej veci (vyše 4 rokov trvajúci spor). Vzhľadom na uvedené (pozri kritérium č. 2) ústavný súd však v ďalšom období nezistil prietahy, ktoré by bolo možné pričítať okresnému súdu, tak ako to tvrdí sťažovateľka.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu právo zaručené podľa čl. 48 ods. 2 ústavy sa môže realizovať len prostredníctvom takého konania (činnosti) súdov, ktoré smeruje k odstráneniu právnej neistoty, kvôli ktorej sa občan obrátil na orgán súdnej moci. K zbytočným prietahom v súdnom konaní môže dôjsť nielen samotným nekonaním príslušného súdu, ale aj takou činnosťou súdu, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania, teda k právoplatnému rozhodnutiu vo veci, s ktorou sa obrátil na súd. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné súdy) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. II. ÚS 64/99, I. ÚS 98/99, I. ÚS 10/98).

Vyššie uvedený postup okresného súdu spôsobujúci zdĺhavosť namietaného konania (strata súdneho spisu) nevykazoval podľa názoru ústavného súdu znaky plynulého a efektívneho konania a bol teda konaním so zbytočnými prietahmi.

Sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd okrem konštatovania porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 prikázal okresnému súdu „konať tak, aby vec bola čo najrýchlejšie meritorne prejednaná a rozhodnutá“.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil svojou nečinnosťou, vo veci konal podľa osobitných predpisov.

Vzhľadom na doterajší priebeh konania v predmetnej veci a skutočnosť, že okresný súd ešte v celom rozsahu meritorne nerozhodol, považoval ústavný súd za potrebné v zmysle ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázať okresnému súdu konať v súlade s príslušnými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku upravujúcimi priebeh konania tak, aby nedochádzalo k porušovaniu práva garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadostučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadostučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu. Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti, ktoré spôsobujú vyše 4 rokov trvajúcu právnu neistotu sťažovateľky, s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu, najmä preukázanú stratu súdneho spisu a nutnosť jeho rekonštrukcie, na jednej strane a správanie sťažovateľky na druhej strane považuje ústavný súd v danej veci podľa zásad spravodlivosti za primerané priznať sťažovateľke sumu 30 000 Sk.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Právny zástupca sťažovateľky si uplatnil náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom, ktoré vyčíslil sumou 11 340 Sk. Tri úkony právnej pomoci spočívajú v prevzatí a príprave zastúpenia, písomných podaniach na ústavný súd – sťažnosti a stanovisku k vyjadreniu okresného súdu.

Sťažovateľka bola vo veci úspešná, a preto je potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania okresným súdom. Výpočet úhrady vykonal ústavný súd v zmysle § 13 ods. 8 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 591/2002 Z. z. o odmenách komerčných právnikov za poskytovanie právnej pomoci.

Podľa ustanovenia § 13 ods. 8 citovanej vyhlášky, ktoré upravuje výšku odmeny za zastupovanie pred ústavným súdom, ak predmet sporu nie je oceniteľný peniazmi, odmena za jeden úkon je jedna tretina výpočtového základu (predmet konania – ochrana základných ľudských práv a slobôd je v zásade nevyjadriteľná v peniazoch).

Ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je odôvodnená aplikácia ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, že požadovaná náhrada trov právneho zastúpenia zodpovedá platným právnym predpisom, a preto uložil okresnému súdu povinnosť zaplatiť trovy právneho zastúpenia sťažovateľky v sume 11 340 Sk.

Z vyššie uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. júna 2003